

JOSEPH E. STIGLITZ

Yaşanabilir şehirler toplulukları aydınlatıyor

Dünya Şehir Forumu'nda, yaklaşık 22 bin kişi tartışmak üzere bir araya geldi. Toplantının yapıldığı şehir ise sembolikti. Bir zamanlar uyuşturucu çeteleriyle nam salmış olan Medellín artık dünyanın en yenilikçi şehirlerinden biri olarak hak edilmiş bir itibara sahip. Şehirdeki dönüşümün hikâyesi her yerdeki şehirler için önemli dersler içeriyor.

Geçtiğimiz aylarda Medellín, Colombia'da çarpıcı bir kalabalık toplandı. Yaklaşık 22 bin kişi şehirlerin geleceğini tartışmak üzere Dünya Şehir Forumu'na katıldı. Toplantının odak noktası "yaşanabilir şehirler" yaratmak, yani dünya vatandaşlarının büyük bölümünün yaşadığı ve 2050 yılına kadar nüfusun üçte ikisinin yaşayacağı şehir ortamlarında adil kalkınmayı teşvik etmektir.

Toplantının yapıldığı şehir ise sembolikti. Bir zamanlar uyuşturucu çeteleriyle nam salmış olan Medellín artık dünyanın en yenilikçi şehirlerinden biri olarak hak edilmiş bir itibara sahip. Şehirdeki dönüşümün hikâyesi her yerdeki şehirler için önemli dersler içeriyor.

1980'lerde ve 1990'larda kötü şöhretli Pablo Escobar gibi kartel patronları Medellín sokaklarında hüküm sürüyor ve şehir politikasını kontrol altında tutuyordu. Escobar'ın gücünün kaynağı sadece (ABD'deki talebin tetiklediği) muazzam kâr getiren uluslararası kokain ticareti değil, aynı zamanda Medellín ve Colombia'daki aşırı adaletsizlikti. Şehri sarmalayan vadinin And dağlarına bağlı dik yamaçlarında, hükümetin neredeyse unuttuğu gecekondu mahalleleri, kartellere hazır iş gücü kaynağı sunuyordu. Kamu hizmetleri götürülmediği için, Escobar, şehirde terör estirmesine rağmen, cömertliği ile Medellín'deki en yoksulların kalplerini kazandı ve aklına girdi.

Bugün bu gecekondu mahalleleri tanınmayacak halde. Yoksul Santo Domingo semtinde, havadan giden üç gondol hattından oluşan şehrin yeni Metrokablo sistemi şehir sakinlerine bir dağ yamacının yüzlerce feet üstünde hizmet vererek onları şehir merkezine bağlıyor. İşe gidiş geliş artık dakikalarla ölçülüyor, halkın yaşadığı alanlarla şehrin geri kalanı arasındaki sosyal ve ekonomik engeller de yıkılmak üzere.

Şehrin yoksul kesimlerinin sorunları çözü-

müş değil, ama altyapıdaki iyileşmenin getirdiği avantajlar bakımlı evlerde, duvar resimlerinde ve gondol istasyonlarının yanına kurulu futbol sahalarında kendini gösteriyor. Kablolular araçlar Medellín'e geçen yıl bu alandaki en prestijli ödül olan Harvard Üniversitesi'nin Şehir Tasarımı'nda Veronica Rudge Green Ödülü'nü kazandıran projeler içindeki en görülmüş olanı.

YAŞANABİLİR ŞEHİRLER İÇİN PLANLAMA GEREKİYOR

Sergio Fajardo'nun (şimdi Medellín'in Antioquia Bölge Valisi) belediye başkanı olduğu 2004 yılından bu yana şehirde gecekondu dönüşürme, eğitimi iyileştirme ve kalkınmayı teşvik etme adına büyük gayret gösterildi. Bugünkü Belediye Başkanı Aníbal Gaviria da bu yolda devam etmeye kararlı olduğunu belirtiyor.

Medellín'in harap olmuş yerlerinde avantaj kamu binaları inşa etti, yoksul bölgelerde yaşayan vatandaşlara boya badana temin etti ve sokakları temizleyip güzelleştirdi. Bütün bunlar, insanlara saygılı davranırsanız onların da çevrelerine değer vereceği ve topluluklarıyla gurur duyacağı inancıyla yapıldı. Ve bu inancın haklılığı fazlasıyla kanıtlandı.

Tüm dünyada, şehirler haklı olarak toplumdaki en önemli tartışmaların hem yörüngesi hem de odak noktası. Bireyler yakın mesafelerde yaşadığı zaman, artan eşitsizlik, çevrenin bozulması ve kamu yatırımlarının yetersizliği gibi önemli toplumsal sorunlardan kaçamazlar.

Forum, yaşanabilir şehirlerin planlama gerektirdiğini katılımcılara anımsattı ve bu mesaj da dünyanın büyük bölümünde yaygın olan tutuma ters düşüyor. Ama altyapıda, toplu ulaşım ve parklarda planlama ve hükümet yatırımı olmadan, temiz su ile sıhhi tesisat temin edilmeden şehirler yaşanabilir olmuyor. Ve bu kamu mallarının eksikliğinden en çok etkilenenler de kaçınılmaz olarak yoksullar oluyor.

Joseph E. Stiglitz Columbia Üniversitesi'nde profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Bruce Greenwald ile beraber kaleme aldığı en son kitabı, Öğrenen Bir Toplum Yaratma: Büyümeye, Gelişmeye ve Sosyal İlerlemeye Yeni Bir Yaklaşım (Creating a Learning Society: A New Approach to Growth, Development, and Social Progress) ismini taşımaktadır.

Medellín ve Dünya Şehir Forumu, yaşanabilir şehirlerin sadece boş bir hayal olmadığını gösterdi. **Başka bir dünya mümkün,** ihtiyacımız olan tek şey bunun ardından gidecek siyasi irade.

Medellín'de ABD için de bazı dersler var. Aslında, son araştırmalar yetersiz planlamanın ABD'de ekonomik ayrışmayı nasıl körüklediğini ve toplu taşımının olmadığı şehirlerde ulaşılabilir iş sıkıntısı nedeniyle yoksulluk tuzaklarının nasıl oluştuğunu gösteriyor.

Forum'da, "yaşanabilir şehirlerin" yeterli olmadığı vurgulanarak bunun da ötesine geçildi. Bireylerin gelişip yenilik yapabileceği şehir alanları oluşturulması gerekiyor. İnsanlık tarihinde yaşam standartlarındaki en hızlı ve en büyük yükselişe yol açan Aydınlanma Çağı'nın şehirlerde ortaya çıkmış olması tesadüf değil. İnsanların etkileşim içinde olabileceği ve kültürün gelişebileceği kamu alanlarını, halkın katılımını sıcak karşılayan ve teşvik eden bir demokrasi anlayışını içeren doğru koşullar sağlandığı takdirde, yüksek nüfus yoğunluğu doğal bir sonuç oluyor.

BAŞKA BİR DÜNYA MÜMKÜN

Forum'un ana temalarından biri de çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir kalkınma ihtiyacı konusunda oluşan fikir birliğiydi. Sürdürülebilirliğin bütün bu özellikleri birbirine geçmiştir ve birbirini tamamlar, şehirler de bunun en açık olduğu bağlamı oluşturur. Sürdürülebilirliği başarmanın önündeki en büyük engellerden biri eşitsizliktir. Ekonomiler, demokrasiler ve toplumlarımız zengin ile yoksul arasında büyüyen uçurum için yüksek bir bedel öder. Dolayısıyla bu kadar çok ülkede büyüyen gelir ve servet uçu-

rumunun belki de en kırıncı özelliği bunun fırsat eşitsizliğini derinleştiriyor olmasıdır.

Bazı şehirlerde, çok yaygın gözlenen bu modellerin değişmez ekonomik yasaların sonucu olmadığı görülüyor. Eşitsizliğin en fazla olduğu gelişmiş ülkede (ABD) bile San Francisco ve San Jose gibi bazı şehirler fırsat eşitliği bakımından en iyi performansı gösteren ülkelere benzer durumda.

Siyasi çıkmazlar dünyada birçok ulus devlete kaygı verirken, ileri düşünceli şehirler bir umut ışığı oluşturuyor. Bölünmüş bir ABD alarm veren eşitsizlik artışı sorununu ele almaktan aciz görünüyorsa da, New York City'de Belediye Başkanı Bill de Blasio bunun için bir şeyler yapma vaadi karşılığında göreve seçildi.

Yerel düzeyde yapılabileceklerin bir sınırı olmakla beraber (örneğin, ulusal vergilendirme belediye vergilerinden çok daha önemlidir) şehirler uygun fiyatlı konutların bulunabilirliğini sağlamada yardımcı olabilir. Ve şehirlerin, geliri ne olursa olsun herkes için kaliteli devlet eğitimi ve kamu hizmetleri sağlama konusunda özel bir sorumluluğu vardır.

Medellín ve Dünya Şehir Forumu bunun sadece boş bir hayal olmadığını gösterdi. Başka bir dünya mümkün, ihtiyacımız olan tek şey bunun ardından gidecek siyasi irade.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2014.
www.project-syndicate.org